

Österbottens Försvargille – Pohjanmaan Maanpuolustusilta r.f.:n ylläpitämä Vaasan Sotaveteraanimuseo – Krigsveteranmuseet i Vasa on saanut kokoelmien-
sa perusrungon Vasa Krigsveterandistrikt – Vaasan Sotaveteraanipiiri r.f.:n alueen sotaveteraanien 1980-luvulla aloittaman systemaattisen sotilas- ja sotamateriaalin keruun tuloksena. Veteraanien ikääntymisestä ja heidän lukumääränsä vähenemisestä huolimatta sotiemme materiaalia tarjotaan edelleen museon kokoelmiin.

■ TEKSTI JA KUVAT: ILKKA VIRTANEN

Vanhan kiväärinluodin arvoitus

Nyt asialla ovat ensisijaisesti sotaveteraanien omaiset ja muut jälkeläiset. Aineistoa saadaan myös militarian harrastajien toimesta.

Museoesineen kiinnostavuuden lähde on moninainen. Kyseessä voi olla esine, joka tyypillisyytensä takia täytyy erikoismuseossa olla. Sotaveteraanimuseossa tällaisia ovat esimerkiksi ”Pystykorva”-kivääri tai Suomi-konepistooli. Esine voi myös olla hyvin harvinainen tai suoraan uniikki. Vaasan Sotaveteraani-

museossa eräs tällainen on kahden kaskislaisen neidin kaatuneen vapaussoturien hautajaisia varten keväällä 1918 ompelama Suomen lippuna käytetty leijonalippu, siniristilippua ei ollut vielä vahvistettu Suomen lipuksi. Kiinnostavuutta esineelle voi tulla myös sitä kautta, kenelle se on aikanaan kuulunut tai missä sitä on käytetty tai mikä tarina esineeseen yleensä liittyy.

Syksyllä 2015 museoon tuotiin puupilke (”klapi”), joka oli vielä halkaistu kahtia. Osat irrotettaessa pilkkeen sisältä paljastui ehyt kupa-

■ Vapaussotureiden sankarihautausmaalla ja vapaussotureiden muistomerkki Vaasan Vanhalla hautausmaalla. Kaadettu kuusi kasvoi taustalla näkyvän kuusen vieressä.

■ Luodin sisältäneen kuusen lahoava kanto. Takana oleva puu on muistomerkki-kuvassa näkyvä kuusi.

rivaippainen kiväärin luoti. Puu luodin ympärillä oli lähes ehyttä ja terveettä. Kuvassa pilke on halkaistuna. Toisessa puolikkaassa on luodin kärkiosa näkyvissä ja toisessa sen synnyttämä kolo puussa. Miten ihmeessä luoti oli voinut joutua puun sisään ja milloin? Pilkkeen museoon toimittanut vaasalainen **Jyrki Rapo** kertoi luodin löytymisestä seuraavan tarinan.

Luodin tarina

Lähellä Vaasan ydinkeskustaa Onkilahden ja Vanhan hautausmaan välisessä metsikössä suoritettiin v. 2003 metsänomaisen puiston raivaustöitä. Osana työtä kaadettiin suuri kelottunut kuusi läheltä hautausmaan reunaan. Kuusi oli syytä kaataa, koska se sijaitti varsin lähellä hautausmaasta ulos työntyvällä graniittiaidan ympäröimällä tasanteella sijaitsevaa vapaussodan muistomerkkiä ja vapaussodassa kaatuneiden hautoja. Kaatuessaan länsituulten mukana kuusi olisi todennäköisesti kaatunut muistomerkkin päälle ja saattanut vaurioittaa sitä ja hautoja. Vapaussodan muistomerkkiä esittävässä kuvassa näkyy kuusi, jonka vierestä tuo kelottunut kuusi kaadettiin.

Voi siis perustellusti ajatella, kyseinen luoti on ollut puukotelossaan noin 100 vuoden ajan.

Rapo kertoi hankkineensa kaadetun kuusen saunapuikseen. Viimeisiä pöllejä syksyllä 2015 pilkkoessaan hän havaitsi tuon luodin sisältävän pilkkeen. Tässä vaiheessa ei ollut enää yhtään kokonaista pöllää jäljellä, mistä olisi voinut määrittää kuusen iän. Myös kasvupaikalla jäljellä oleva kanto (kuva!) on nyt jo niin laho, että iän määrittäminen onnistu. Kelottuneen kuusen koosta on kuitenkin pääteltävissä, että kuusi on saattanut olla lähemmäs 100 vuoden ikäinen sitä kaadettaessa. Pilkkeen lustoista nähdään, että luoti on joutunut kuuseen sen ollessa varsin nuori, sillä luoti on ollut aivan rungon ytimessä. Milloin ja kenen toimesta luoti on kuuseen joutunut?

Vapaussodan muistomerkki on pystytetty v. 1920. Tällöin hautausmaa on ainakin tuon uloketasanteen verran laajentunut Onkilahden suuntaan. Ei tunnu todennäköiseltä, että hautausmaan laajennuksen ja muistomerkkin valmistumisen jälkeen kivääreillä olisi ammuttu näin lähellä hautausmaata. Toisaalta viime vuosisadan alkuvuosikymmeninä Vaasan varuskunta oli miehitty venäläisillä sotilailta ja vapaaehtoiset suojeluskunnat tekivät tuloaan. Ei ole lainkaan mahdotonta, että jompikumpi näistä aseellisista joukoista olisi harastanut tarkkuusammuntaa alueella ja yksi luodeista olisi osunut nuoreen kuuseen ja koteloitunut kuusen kasvaessa sen sisään. Voi siis perustellusti ajatella, kyseinen luoti on ollut puukotelossaan noin 100 vuoden ajan.

■ Luodin sisältävä pilke halkaistuna.

■ Osasuurenno luodin kärkiosasta.